

NOTO'LIQ OILADA BOLALARNI TARBIYALASHNING PSIXOLOGIK MUAMMOLARI

Rahimova Indira

Mirzo ulug`bek nomidagi O`zbekiston milliy universiteti ijtimoiy fanlar fakulteti umumiy psixologiya kafedrası o`qituvchisi, Phd

Xujamshukuruv Tolibnazar

Amaliy psixologiya yo`nalishi 4-kurs talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7442718>

Annotatsiya. *To'liq bo'lmagan oila - bu bitta ota-ona va bolalardan iborat yadroli oila. Rossiyada to'liq bo'lmagan oila ko'pincha ona va bolalardan iborat. Oilalar ikki sababga ko'ra to'liq bo'lmaydi: ota-onaning ajralishi ; turmush o'rtoqlardan birining o'limi. Sotsiologlar va psixologlar uchinchi omil - nikohsiz bolaning tug'ilishini aniqlaydilar. Aslida, tug'ilishdan oldin oila yo'q edi, shuning uchun buni sabab deb atash qiyin, aksincha shart. Ammo mutaxassislar ta'sir qilish bo'yicha ikkinchi o'ringa qo'yishadi (birinchi - ajralish). Nikohdan tashqari tug'ilishlar orasida voyaga etmagan onalarning tug'ilishi alohida o'rin tutadi.*

Kalit so'zlar: *gender tenglik, bola tarbiyasi, salomatlik muammolari.*

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ВОСПИТАНИЯ ДЕТЕЙ В НЕПОЛНЫХ СЕМЬЯХ

Аннотация. *Неполная семья – это нуклеарная семья, состоящая из одного родителя и детей. В России неполная семья чаще всего состоит из матери и детей. Семьи становятся неполными по двум причинам: расставание родителей, смерть одного из супругов. Социологи и психологи выделяют третий фактор - рождение ребенка вне брака. На самом деле семьи не было до рождения, так что это сложно назвать причиной, скорее условием. Но эксперты ставят его на второе место по разоблачению (первое — развод). Среди рождений вне брака особое место занимают рождения несовершеннолетних матерей.*

Ключевые слова: *гендерное равенство, детское образование, проблемы со здоровьем.*

PSYCHOLOGICAL PROBLEMS OF RAISING CHILDREN IN SINGLE-PARENT FAMILIES

Abstract. *An incomplete family is a nuclear family consisting of one parent and children. In Russia, an incomplete family most often consists of a mother and children. Families become incomplete for two reasons: the separation of parents, the death of one of the spouses. Sociologists and psychologists identify the third factor - the birth of a child out of wedlock. In fact, there was no family before birth, so this can hardly be called a reason, rather a condition. But experts put him in second place in terms of exposure (the first is divorce). Among births out of wedlock, births of underage mothers occupy a special place.*

Keywords: *gender equality, children's education, health problems.*

To'liq bo'lmagan oilalarning paydo bo'lishining yana bir muhim sharti - bu ayollarning emansipatsiyasi tufayli yuzaga keladigan "o'zi uchun" bolalarning tug'ilishi.

To'liq bo'lmagan oilalar munosabatlar turiga ko'ra farqlanadi, ularning to'rttasi bor:

1. Ona ota haqida gapirmaydi, u hech qachon bo'lmagandek ko'rinadi.

2. Ona otaning qadr-qimmatini pasaytirishga, uni bolalarning ko'z o'ngida yomon ko'rinishga solishga harakat qiladi.

3. Ona ota haqida o'zining kuchli va zaif tomonlari bilan oddiy odam sifatida gapiradi.

4. Agar otasi ketmasa, lekin vafot etgan bo'lsa, unda uning qiyofasini idealizatsiya qilish ko'proq uchraydi.

Eng yaxshi variant - bolalarga hamma narsani qanday bo'lsa, shunday qilib aytib berishdir. Ularga o'tgan turmush o'rtog'ingizga bo'lgan munosabatingizni, vaziyatga qarashingiz va tushunishingizni yuklashning hojati yo'q. Bolalar ulg'ayib, o'zlari xulosa chiqaradilar. To'liq bo'lmagan oilalar quyidagi muammolarga duch kelishadi:

- Kam daromad. Bitta daromad manbai yoki bola parvarishi bo'yicha nafaqa va boshqa davlat to'lovlari (vaziyatga qarab) har doim ham barcha oila a'zolarining asosiy ehtiyojlarini qondira olmaydi.

- Ish bilan ta'minlash bilan bog'liq muammolar. Bu narsa ko'p jihatdan bolaning yoshiga bog'liq, lekin, qoida tariqasida, ota-onaga uyga yaqin ish, yuqori maosh, moslashuvchan ish soatlari, tungi smenalar va ish safarlari kerak emas.

- Bolaning e'tiborsizligi. Ushbu tavsifga mos keladigan ish topish oson emas, bu esa to'liq bo'lmagan oilalarning uchinchi muammosi - bolalarning qarovsizligiga olib keladi.

- Farzandlar va ota-onalarda pastlik, zulm hissi.
- Maktabda, bolalar bog'chasida, ko'chada tengdoshlar tomonidan zo'ravonlik
- Haddan tashqari himoyalanihga aylanadigan ota-onaning aybi. Va bolalarning aybi, agar ular o'zlarini oilaning buzilishiga sababchi deb bilishsa.

Shunday qilib, to'liq bo'lmagan oilalar ijtimoiy-iqtisodiy, psixologik va pedagogik muammolarga duch kelishadi. Agar oila a'zolaridan birining sog'lig'i yoki nogironligi bo'lsa, vaziyat yanada og'irlashadi.

To'liq bo'lmagan oilalar muammolarini nafaqat umumiy, balki bolalarning rivojlanishi nuqtai nazaridan va ota-ona pozitsiyasidan ham alohida ko'rib chiqish mumkin. Voyaga etmagan bolalari bo'lgan har beshinchi rus oilasi to'liq emas. Bolalar to'liq bo'lmagan oilada tarbiyalanishning oqibatlarini boshdan kechiradilar:

- gender identifikatori bilan bog'liq muammolar;
- og'ishlar;
- o'gay onasi yoki o'gay otasi bilan munosabatlardagi qiyinchiliklar;
- sog'liq muammolari.

To'liq bo'lmagan oilalardagi bolalarning asosiy muammosi - bu jinsni aniqlash va jinsiy orientatsiya qilishdagi qiyinchilik. Ota-onalarning munosabatlari erkak va ayol o'rtasidagi munosabatlarning namunasidir. Kelajakda, o'z munosabatlarida, bolalar ushbu misolni boshqaradilar. To'liq bo'lmagan oilalarning bolalari ma'lum bir vaziyatda erkak va ayolning xatti-harakati haqida ozgina g'oyalarga ega. Shu sababli ularning oilalarida ziddiyatlar, tushunmovchiliklar, nizolar, kelishmovchiliklar, ajralishlar kelib chiqadi. Qizlarda ayollik, o'g'il bolalarda jasoratning rivojlanishiga bolaning hayotining birinchi besh yili ta'sir qiladi. Bu davrda hech qanday namuna bo'lmasa (ota yoki onaning mavjudligi shart emas), oqibatlar shunchalik yomon bo'ladi.

To'liq bo'lmagan oilalarning aksariyati ona va bolalardan iborat. Keling, erkak misolisiz ota-onaning oqibatlarini ko'rib chiqaylik. Qizlar erkaklar bilan munosabatlarda ishonchsizlikdan

azob chekishadi, qurbon bo'lishadi , odatlanib qolishadi yoki behayo jinsiy hayot kechiradilar. Butun karerasini to'liq bo'lmagan oilalarni o'rganishga bag'ishlagan amerikalik psixolog Mavis Xeterington o'z tadqiqotlarining birida otasi vafot etgan qizlar erkaklar bilan o'zini tutishini aniqladi. Otasi oilani tark etgan qizlar, aksincha, aloqa qilish, noz-karashma, muloqot qilishga moyil.

O'g'il bolalar uchun nima xosdir:

- ayol xususiyatlarining ustunligi;
- tajovuzkorlik;
- giyohvandlikka moyil;
- qasddan erkaklik, tajovuzkorlik va qattiqqo'llik ortiqcha kompensatsiya shakli sifatida .

Xulosa

To'liq bo'lmagan oilalarni qo'llab-quvvatlash har tomonlama bo'lishi kerak:

- ota-onani topishda bandlik xizmatidan yordam;
- tibbiyot muassasalariga profilaktik ko'riklar o'tkazishda yordam berish, patronaj;
- ta'lim tashkilotlariga oziq-ovqat, ta'lim uchun imtiyozlar berishda yordam berish;
- ijtimoiy xizmat va advokatlarga hujjatlarni rasmiylashtirishda, pensiyalar,

nafaqalar, alimentlar olishda yordam berish;

- boshqa to'liq bo'lmagan oilalar bilan muloqot qilish, tajriba almashish, qo'llab-quvvatlash, birgalikda dam olish, o'zaro yordam.

Oilaning o'zi faoliyatiga katta rol beriladi. Siz o'z huquqlaringizni bilishingiz, qonunchilik bazasi bilan tanishishingiz, ijtimoiy xizmatga murojaat qilishingiz kerak. To'liq bo'lmagan oilalar uchun asosiy yordam har bir shaharda mavjud, buning uchun siz psixolog yoki boshqa mutaxassis bilan pulli maslahatlashuvlarda qatnashishingiz shart emas. Shu bilan birga, to'liq bo'lmagan oila maqomini qabul qilish va tasdiqlash, huquqlarni himoya qilish bir qator muammolarni hal qilishi mumkin. Ijtimoiy xodimlar bilan bog'lanish, muammolar va qiyinchiliklarni tasvirlash, yordam so'rash kifoya - ular rahbarlik qiladi, muvofiqlashtiradi.

Psixologik yordamga kelsak, o'xshash odamlarni, o'xshash vaziyatga ega odamlarni topish juda muhimdir. Bu nafaqat muloqot va birgalikda dam olish uchun, balki tajriba almashish, shuningdek, o'zaro yordam uchun ham kerak: bola bilan o'tirish, bolalarni maktabga olib borish, ularni maktabdan olib ketish. Agar bolalar bir xil ta'lim muassasasiga boradigan bo'lsa, unda siz boshqa ota-onalar bilan kelishib, navbat bilan bolalarni (har bir ota-onaning ish tartibiga qarab) kutib olishingiz mumkin. To'liq bo'lmagan oilalardagi ota-onalar uchun yana nimani e'tiborga olish kerak:

- Iloji bo'lsa, bola va ikkala ota-ona o'rtasida to'liq muloqotni saqlang.
- Turmush o'rtog'ingiz bilan iloji boricha yaxshi munosabatda bo'ling. Olimlar ota-onalar o'rtasidagi nizolar bolaning ahvoliga salbiy ta'sir ko'rsatishini isbotladilar, hatto u boshqa ota-onani ko'rsa ham. Sobiq turmush o'rtog'ingizning janjallari bola va ota-ona o'rtasidagi muloqotning ijobiy ta'sirini zararsizlantiradi.

• Bolalarning mustaqilligi va tashabbuskorligini rag'batlantiring, bolalarni o'zlariga bog'lamang.

• Bolalardan "qoplamang", ulardan ideal erkak yoki ayolni yarating. Turmush o'rtog'ingiz bilan bo'lgan munosabatingizni ularga ko'rsatmang. Agar siz bolada ajralish sababini

ko'rsangiz yoki u ketgan turmush o'rtog'iga juda o'xshashligi sababli sizni bezovta qiladigan bo'lsa, unda psixolog bilan maslahatlashing. Bu jiddiy muammo.

- Giper va gipo-vasiylikdan, oilaviy but kabi tarbiyadan saqlaning.

REFERENCES

1. A.L.Korpenko. Maktab o'quvchilarining ta'limi №2 2013 yil.
2. To'liq bo'lmagan oilada bolalarni tarbiyalash. M., 1985 - B.5.
3. L.I.Buyanov. Disfunktsiyali oiladan chiqqan bola.
4. <http://xreferat.com/77/5613-1-nepolnaya-sem-ya-kak-faktor-social-no-psihologicheskogo-neblagopoluchiya-rebenka.html>
5. http://www.prosto-mariya.ru/nepolnaya_semya_202.html